

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

305

Ekonomia

Redaktorzy naukowi

Magdalena Rękas

Jerzy Sokołowski

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-382-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	13
Mieczysław Adamowicz, Paweł Janulewicz: Wykorzystanie analizy czynnikowej do oceny rozwoju społeczno-gospodarczego w skali lokalnej	15
Ewa Badzińska, Jakub Ryfa: Ekonomia wirtualnych światów – tendencje rozwoju	24
Tomasz Bernat: Egzogeniczne determinanty dominacji rynkowej na przykładzie Poczty Polskiej SA.....	37
Agnieszka Brelik, Marek Tomaszewski: Wybrane determinanty kształtujące współpracę innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych z jednostkami PAN i szkołami wyższymi na terenie Polski Północno-Zachodniej.....	50
Agnieszka Bretyn: Wybrane aspekty jakości życia młodych konsumentów w Polsce	62
Grzegorz Bywalec: Transformacja gospodarcza a regionalne zróżnicowanie ubóstwa w Indiach	73
Magdalena Cyrek: Determinanty zatrudnienia w usługach tradycyjnych i nowoczesnych – analiza regionalna.....	83
Sławomir Czech: Czy wokół państwa opiekuńczego toczy się jeszcze spór o wartości?.....	95
Sławomir Czetwertyński: Możliwości poznawcze prawa Metcalfe’a w określaniu wartości ekonomicznej sieci komunikacyjnych.....	108
Małgorzata Deszczka, Marek Wąsowicz: Polityka i strategia rozwoju Unii Europejskiej w koncepcji ekonomii zrównoważonego rozwoju	118
Karolina Dreła: Zatrudnienie nietypowe	129
Paweł Drobny: Ekonomia personalistyczna jako próba reorientacji ekonomii	142
Małgorzata Gajda-Kantorowska: Koszty bankructwa państwa	154
Małgorzata Gasz: Unia bankowa – w poszukiwaniu nowego paradygmatu na europejskim rynku bankowym	163
Małgorzata Gawrycka, Anna Szymczak: Zmiana struktury dochodów w Polsce w relacji kapitał–praca z uwzględnieniem sektorów gospodarki narodowej	174
Anna Golejewska: Innowacje i sposoby ich pomiaru na poziomie regionalnym	184
Mariusz Grębowiec: Zachowania nabywcze konsumentów na rynku usług bankowych w świetle badań	195

Urszula Grzega: Oszczędności i zadłużenie polskich gospodarstw domowych.....	207
Jarosław Hermaszewski: Sytuacja finansowa gminy a wybory bezpośrednie w gminach. Wstęp do badań.....	218
Elżbieta Jantóń-Drozdowska, Maria Majewska: Wpływ globalizacji na wzrost poziomu specjalizacji w międzynarodowej wymianie handlowej..	228
Tomasz Jasiński, Agnieszka Ścianowska: Możliwości oddziaływania na wzrost gospodarczy poprzez kontrolę poziomu ryzyka kredytowego w bankach przy wykorzystaniu systemów sztucznej inteligencji.....	240
Renata Jedlińska: Atrakcyjność inwestycyjna Polski – wybrane aspekty.....	252
Andrzej Jędruchniewicz: Inflacja jako cel polityki pieniężnej NBP.....	264
Michał Jurek: Wykorzystanie analizy duracji i wypukłości w zarządzaniu ryzykiem stopy procentowej.....	276
Sławomir Kalinowski: Znaczenie eksperymentu w metodologii nauk ekonomicznych.....	287
Teresa Kamińska: Struktura branżowa bezpośrednich inwestycji zagranicznych a kryzys finansowy.....	299
Renata Karkowska: Siła oddziaływania czynników makroekonomicznych i systemowych na wielkość globalnej płynności.....	311
Anna Kasprzak-Czelej: Determinanty wzrostu gospodarczego.....	323
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: Analiza wpływu polityki stóp procentowych EBC na stabilność sektorów bankowych w wybranych krajach strefy euro – wnioski z kryzysu.....	334
Iwona Kowalska: Rozwój badań z zakresu ekonomii edukacji w paradygmacie interdyscyplinarności nauki.....	348
Ryszard Kowalski: Dylematy interwencjonizmu w czasach kryzysu.....	358
Jakub Kraciuk: Kryzysy finansowe w świetle ekonomii behawioralnej.....	370
Hanna Kruk: Rozwój zrównoważony w Regionie Morza Bałtyckiego na przykładzie wybranych mierników w latach 2005-2010.....	380
Kazimierz W. Krupa, Irmina Jeleniewska-Korzela, Wojciech Krupa: Kapitał intelektualny jako akcelerator nowej ekonomii (tablice korelacyjne, pracownicy kluczowi).....	391
Anna Krzysztofek: Normy i standardy społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw.....	401
Krzysztof Kubiak: Transakcje w procesie przepływu wiedzy w świetle nowej ekonomii instytucjonalnej.....	413
Paweł Kulpaka: Model konsumpcji permanentnej M. Friedmana a keynesowskie funkcje konsumpcji – empiryczna weryfikacja wybranych teorii na przykładzie Czech.....	423
Justyna Łukomska-Szarek, Marta Włóka: Rola kontroli zarządczej w procesie zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego.....	434
Natalia Mańkowska: Konkurencyjność instytucjonalna – wybrane problemy metodologiczne.....	445

Joanna Mesjasz, Martyna Michalak: Percepcja zaangażowania przez adeptów zarządzania – szansą czy ograniczeniem dla współczesnych firm	457
Jerzy Mieszaniec: Innowacje nietechnologiczne w przedsiębiorstwach przemysłowych sektora wydobywczego	469
Aneta Mikula: Ubóstwo obszarów wiejskich w krajach Unii Europejskiej – demografia i rynek pracy	481
Grażyna Musialik, Rafał Musialik: Wartość publiczna a legitymizacja	492
Janusz Myszczyński: Wykorzystanie koncepcji <i>social savings</i> w określeniu wpływu sektora kolejowego na wzrost gospodarczy Niemiec w początkach XX w.	500
Aleksandra Nacewska-Twardowska: Zmiany w polityce handlowej Unii Europejskiej na początku XXI wieku	513
Anna Niewiadomska: Wydłużanie okresu aktywności zawodowej osób starszych w Polsce	524
Mariusz Nyk: Przeciętne wynagrodzenie a sytuacja na rynku pracy – przypadek województwa łódzkiego	536
Monika Pasternak-Malicka: Przesłanki ruchów migracyjnych Polaków z obszaru województwa podkarpackiego w kontekście kryzysu gospodarczego wywołanego kryzysem <i>subprime</i>	547
Jacek Pera: Budowa nowej architektury regulacyjnej w Europie jako element zarządzania ryzykiem niestabilności finansowej – rozwiązania pokryzysowe. Próba oceny i wnioski dla Polski	559
Renata Pęciak: Kryzysy w gospodarce w interpretacji Jeana-Baptiste’a Saya	573
Czesława Pilarska: Współczesny kryzys gospodarczy a napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski	584
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjna nauka a źródła jej finansowania	601
Adriana Politaj: Pomoc publiczna na subsydiowanie zatrudnienia w Polsce i w wybranych krajach Unii Europejskiej	617
Marcin Ratajczak: Odpowiedzialny biznes w aspekcie osiągniętych korzyści ekonomicznych na przykładzie przedsiębiorstw agrobiznesu	628
Magdalena Rękas: Dieta w krajach Unii Europejskiej i czynniki wpływające na jej poziom – przegląd wybranych badań	638
Włodzimierz Rudny: Rozwiązania zintegrowane w modelach biznesowych	653
Krzysztof Rutkiewicz: Pomoc publiczna na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjność przedsiębiorstw w polityce konkurencji Unii Europejskiej w latach 2004-2010	663
Katarzyna Skrzyszewska: Konkurencyjność krajów Regionu Morza Bałtyckiego w świetle międzynarodowych rankingów	675
Tadeusz Sporek: Ewolucja i perspektywy grupy BRICS w globalnej gospodarce	684

Aleksander Surdej: Inwestycje w szkolenia zawodowe w świetle teorii ekonomicznej.....	695
Piotr Szajner: Wpływ zmienności kursu walutowego na międzynarodową konkurencyjność polskiego sektora żywnościowego	706
Stanisław Ślusarczyk, Piotr Ślusarczyk, Radosław Ślusarczyk: Problem skuteczności i efektywności decyzji menedżerskich w firmie w zakresie formułowania i wdrażania strategii	716
Sylwia Talar, Joanna Kos-Łabędowicz: Polska gospodarka internetowa – stan i perspektywy	729
Monika Utzig: Aktywa finansowe gospodarstw domowych a koniunktura gospodarcza	744
Agnieszka Wałęga: Nierówności dochodowe w kontekście przystąpienia Polski do Unii Europejskiej	754
Grzegorz Wałęga: Wpływ spowolnienia gospodarczego na zadłużenie gospodarstw domowych w Polsce	766
Grażyna Węgrzyn: Formy zatrudnienia pracowników w Unii Europejskiej – aktualne tendencje	778
Barbara Wieliczko: Krajowa pomoc publiczna w UE w okresie obecnego kryzysu.....	790
Artur Wilczyński: Znaczenie kosztów alternatywnych w rachunku ekonomicznym gospodarstw rolnych	802
Renata Wojciechowska: Wieloznaczności językowe współczesnej ekonomii	813
Jarosław Wojciechowski: Ewolucja koncepcji funkcjonowania rynku w społecznej nauce Kościoła Katolickiego.....	823
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Znaczenie lokalnych grup działania w budowaniu kapitału społecznego na obszarach wiejskich.....	834
Grażyna Wolska: Kodeksy etyczne jako instrument poprawnych relacji między podmiotem gospodarczym a konsumentem.....	844
Joanna Woźniak-Holecka, Mateusz Grajek, Karolina Sobczyk, Kamila Mazgaj-Krzak, Tomasz Holecki: Ekonomiczno-społeczne konsekwencje reklamy w segmencie leków OTC	853
Gabriela Wronowska: Oczekiwania pracodawców wobec absolwentów szkół wyższych w Polsce jako przykład bariery wejścia na rynek pracy... ..	861
Anna Wziętek-Kubiak, Marek Pęczkowski: Źródła i bariery ciągłości wdrażania innowacji przez polskie przedsiębiorstwa.....	872
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Instytucjonalna struktura rynku pracy w Polsce	884
Małgorzata Zielenkiewicz: Upodabnianie się krajów pod względem poziomu dobrobytu w procesie integracji europejskiej	895
Mariusz Zieliński: Demografia i aktywność zawodowa ludności a poziom bezrobocia w Unii Europejskiej.....	907
Jerzy Żyżyński: Gospodarka jako spójny system strumieni pieniądza a problem racjonalności pakietu fiskalnego.....	917

Summaries

Mieczysław Adamowicz, Paweł Janulewicz: The use of factor analysis for the assessment of socio-economic development on the local scale.....	23
Ewa Badzińska, Jakub Ryfa: The economy of virtual worlds – trend of development	36
Tomasz Bernat: Exogenous determinants of market dominance – Polish Post case	48
Agnieszka Brelik, Marek Tomaszewski: Selected determinants forming innovative partnership of traditional industrial companies with units of Polish Academy of Sciences and universities in north-western Poland.....	61
Agnieszka Bretyn: Selected aspects of quality of life of young consumers in Poland	72
Grzegorz Bywalec: Economic transformation and regional disparity of poverty in India.....	82
Magdalena Cyrek: Determinants of employment in traditional and modern services – regional analysis	94
Sławomir Czech: Is the welfare state’s dispute over values still alive?	107
Sławomir Czetwertyński: Cognitive possibilities of Metcalfe’s law in defining the economic value of communication networks	117
Małgorzata Deszczka, Marek Wąsowicz: Policy and development strategy in the European Union in the conception of economics of sustainable development	128
Karolina Dreła: Untypical employment.....	141
Paweł Drobny: Personalist economics as an attempt at economics reorientation	153
Małgorzata Gajda-Kantorowska: Costs of sovereign default.....	162
Małgorzata Gasz: Bank Union – in search of a new paradigm on the European banking market.....	173
Małgorzata Gawrycka, Anna Szymczak: Change of income framework in capital-labour scheme in Poland, including the sector of national economy	183
Anna Golejewska: Innovations and the way of their measure at the regional level.....	194
Mariusz Grębowiec: Purchasing behavior of consumers on banking service market in the light of research	206
Urszula Grzega: Savings and debt of Polish households.....	217
Jarosław Hermaszewski: Financial situation of a commune vs. local elections. Introduction to the study	227
Elżbieta Jantón-Drozdowska, Maria Majewska: The impact of globalization on a higher specialization level in international exchange of goods ...	239
Tomasz Jasiński, Agnieszka Ścianowska: Banks’ possibilities of influencing macroeconomic growth by the use of neural network systems in the credit risk control	250

Renata Jedlińska: Investment attractiveness of Poland – selected issues	263
Andrzej Jędruchniewicz: Inflation as a target of monetary policy of NBP ...	275
Michał Jurek: Use of duration and convexity analysis in interest rate risk management.....	286
Sławomir Kalinowski: The role of the controlled experiment in the methodology of economy	298
Teresa Kamińska: Economic activity structure of foreign direct investment and financial crisis	310
Renata Karkowska: The impact of macroeconomic and systemic factors on the global liquidity	322
Anna Kasprzak-Czelej: Determinants of economic growth	333
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: The analysis of influence of the ECB interest rates' policy on a stability of bank sectors in selected countries of the eurozone – conclusions from the crisis.....	347
Iwona Kowalska: Development of research in the field of economics of education within the paradigm of interdisciplinarity of science	357
Ryszard Kowalski: The dilemmas of interventionism in times of crisis	369
Jakub Kraciuk: Financial crises in the light of behavioural economics.....	379
Hanna Kruk: Sustainable development in the Baltic Sea Region based on chosen indices in years 2005-2010	390
Kazimierz W. Krupa, Irmína Jeleniewska-Korzela, Wojciech Krupa: Intellectual capital as an accelerator of the new economy (correlation tables, key employees)	400
Anna Krzysztofek: Norms and standards of social responsibility in enterprises	412
Krzysztof Kubiak: Transactions in the flow of knowledge in the light of new institutional economics	422
Paweł Kulpaka: M. Friedman's permanent consumption model and Keynesian consumption functions – empirical verification of selected theories on the example of Czech.....	433
Justyna Łukomska-Szarek, Marta Włóka: The role of management control in management process of local self-government units.....	444
Natalia Mańkowska: Institutional competitiveness – selected methodological issues	456
Joanna Mesjasz, Martyna Michalak: Understanding the engagement by management adepts – a chance or a limitation for contemporary business	468
Jerzy Mieszaniec: Non-technological innovations in the industrial enterprises of mining sector.....	480
Aneta Mikula: Poverty of rural areas in the European Union member states – demography and labor market	491
Grażyna Musialik, Rafał Musialik: Public value and legitimacy	499

Janusz Myszczyzyn: Use of social savings concept in defining the role of railway sector on the economic growth in Germany in the early twentieth century	512
Aleksandra Nacewska-Twardowska: Changes in trade policy of the European Union at the beginning of the twenty-first century	523
Anna Niewiadomska: Extending the period of professional activity of the elderly in Poland	535
Mariusz Nyk: Average salary and the situation on the labour market – case of Łódź Voivodeship	546
Monika Pasternak-Malicka: Reasons form migration of Poles from Subcarpathian Voivodeship in the context of the economic crisis caused by the subpreme crisis	558
Jacek Pera: Construction of a new regulatory architecture in Europe as an element of financial instability risk management – post-crisis solutions. Attempt of assessment and implications for Poland.....	572
Renata Pęciak: Crises in the economy in the interpretation of Jean-Baptiste Say	583
Czesława Pilarska: The contemporary economic crisis and foreign direct investment inflow into Poland	600
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovations in science and their financial sources	616
Adriana Politałaj: State aid for subsidizing of employment in Poland and in selected countries of the European Union	627
Marcin Ratajczak: Responsible business in the context of economic benefits gained on the example of agribusiness enterprises.....	637
Magdalena Rękas: Fertility rate in the European Union states and factors influencing the rate – review of selected surveys	652
Włodzimierz Rudny: Solution-based business models.....	662
Krzysztof Rutkiewicz: State aid for Research & Development & Innovation activities of enterprises in the European Union’s competition policy in the period 2004-2010.....	674
Katarzyna Skrzyszewska: Competitiveness of the Baltic Region countries in the context of international rankings	683
Tadeusz Sporek: Evolution and perspectives of BRICS group in the global economy.....	694
Aleksander Surdej: Investments in VET programmes: framework for an economic analysis	705
Piotr Szajner: The impact of exchange rated volatility on the competitiveness of Polish food sector on international markets	715
Stanisław Ślusarczyk, Piotr Ślusarczyk, Radosław Ślusarczyk: The problem of efficacy and effectiveness in the formulating and implementing of strategy decision making process	728

Sylwia Talar, Joanna Kos-Łabędowicz: Polish Internet economy – current state and future perspectives	743
Monika Utzig: Households' financial assets and economic prospect.....	753
Agnieszka Wałęga: Income inequality in the context of accession of Poland to the European Union	765
Grzegorz Wałęga: Impact of economic slowdown on households' debt in Poland	777
Grażyna Węgrzyn: Employment forms in the European Union – current trends.....	789
Barbara Wieliczko: State aid in the European Union in the period of the current crisis.....	801
Artur Wilczyński: The impact of opportunity costs on farms profitability.....	812
Renata Wojciechowska: Linguistic ambiguities of contemporary economics	822
Jarosław Wojciechowski: Evolution of free market concept in social teaching of the Catholic Church.....	833
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: The significance of local action groups in formation of social capital in rural areas	843
Grażyna Wolska: Ethical codes as a tool of correct relations between a firm and a consumer	852
Joanna Woźniak-Holecka, Mateusz Grajek, Karolina Sobczyk, Kamila Mazgaj-Krzak, Tomasz Holecki: Marketing of OTC medicines in Poland on the example of television advertising	860
Gabriela Wronowska: Expectations of employers towards graduates of universities in Poland as an example of barriers to enter the labor market	871
Anna Wziętek-Kubiak, Marek Pęczkowski: Sources and barriers of persistence of innovation of Polish manufacturing companies	883
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Institutional structure of the labor market in Poland	894
Małgorzata Zielenkiewicz: Convergence of the countries in terms of social welfare in the process of European integration	906
Mariusz Zieliński: Demography and economically active population vs. the level of unemployment in the European Union.....	916
Jerzy Żyżyński: Economy as a consistent system of money flows vs. the issue of fiscal pact rationality	931

Małgorzata Zielenkiewicz

Uniwersytet Gdański

UPODABNIANIE SIĘ KRAJÓW POD WZGLĘDEM POZIOMU DOBROBYTU W PROCESIE INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ¹

Streszczenie: Opracowanie stanowi część szerszego badania, dotyczącego współczesnych uwarunkowań dobrobytu społecznego. W artykule skupiono się na wpływie integracji europejskiej na proces upodabniania się krajów Unii Europejskiej pod względem poziomu dobrobytu społecznego, którego podnoszenie jest jednym z celów UE. W badaniu wykorzystano wskaźnik rozwoju społecznego (*Human Development Index*) oraz miary nierówności. Analizę przeprowadzono w dwóch etapach: 1) porównanie starych i nowych krajów członkowskich z wykorzystaniem miar dyspersji (dla HDI w latach 1995-2011, dla miar nierówności w latach 2005-2011); 2) analiza zmian w odległości euklidesowej w HDI pomiędzy krajami UE. Celem artykułu jest zbadanie, czy i w jakim stopniu nowe kraje członkowskie upodabiają się do „starej” UE pod względem poziomu mierników związanych z dobrobytem społecznym.

Słowa kluczowe: dobrobyt społeczny, integracja europejska, proces doganiania.

1. Wstęp

Badania C. Clarka i W.S. Jevonsa pokazują, że poziom konsumpcji grup nieuprzywilejowanych (czyli większości społeczeństwa) w Europie nie zmienił się znacząco na przestrzeni półtora tysiąca lat i ograniczał się głównie do zaspokajania podstawowych potrzeb. Do podobnego wniosku doszedł D. Cohen, powołując się na badania historyków dotyczące poziomu życia niewolników w starożytnym Rzymie, średniowiecznych chłopów na terenie Europy oraz robotników na początku XIX w. Dopiero rewolucja przemysłowa przyniosła zwielokrotnienie PKB *per capita*². Jednocześnie jednak powstała przepaść rozwojowa pomiędzy różnymi regionami. Różnice w poziomie PKB *per capita* w poszczególnych krajach są nawet 100-krotne³.

---

¹ Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2011/01/B/HS4/04718.

² M. Grabiec, *Problemy rozwoju i zaoferowania ekonomicznego. Dlaczego jedne kraje są biedne, podczas gdy inne są bogate?*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012, s. 13-15.

³ R. Piasecki (red.), *Ekonomia rozwoju*, PWE, Warszawa 2011, s. 16 oraz D. Cohen, *Prosperity słabości*, Wydawnictwo Sonia Draga, Katowice 2011, s. 15-16.

W związku z kontrastem, jakim zaowocował dynamiczny rozwój jednych krajów i zacofanie innych, zaczęły się także pojawiać tzw. teorie doganiania lub „późnego rozwoju”, analizujące możliwości zredukowania dystansu regionów słabiej rozwiniętych, dzielącego je od światowej czołówki krajów wysoko rozwiniętych⁴. Badania nad procesami konwergencji koncentrują się głównie na wzroście gospodarczym i kształtujących go czynnikach, przy czym wyróżnia się różne rodzaje „doganiania”, które najogólniej można podzielić na konwergencję absolutną (dążenie do osiągnięcia takiego samego poziomu, niezależnie od warunków wyjściowych) oraz warunkową (każda gospodarka zmierza do własnego punktu równowagi)⁵.

Jednak, chociaż w analizach ekonomicznych nadal dużą wagę przypisuje się dochodowi narodowemu, sposób myślenia o dobrobycie społecznym w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat uległ zmianom. Coraz częściej obok pojęcia *social welfare* (społeczny dobrobyt) pojawia się określenie *well-being* (dobrostan) dla podkreślenia roli osobistej percepcji poziomu życia. Odchodzi się także od utożsamiania poziomu dobrobytu wyłącznie z dochodem narodowym i innymi kategoriami pieniężnymi⁶. Jest to zgodne z korzeniami rozważań nad dobrobytem, ponieważ w pracach prekursorów przyjmowała ona postać funkcji użyteczności czerpanej z bogactwa, a nie samego poziomu bogactwa⁷. Wiele badań, w tym R.A. Easterlina⁸ oraz R. Ingleharta⁹, potwierdza, że zależność pomiędzy poziomem dochodów a satysfakcją z życia nie jest prostą liniową funkcją. Osoby o bardzo niskich zarobkach rzeczywiście odbierają nawet niewielką poprawę zarobków jako podniesienie jakości życia, jednak wraz ze wzrostem poziomu dochodu przyrosty satysfakcji są coraz mniejsze. Można również zaobserwować pewne paradoksy związane z rozważaniem swojej sytuacji materialnej w kontekście poziomu życia innych ludzi (tzw. paradoks Easterlina). Ponadto w badaniach dotyczących determinantów poziomu życia czynniki ekonomiczne nie znajdują się na pierwszych miejscach (przoduje zdrowie i związki międzyludzkie)¹⁰.

W duchu odchodzenia od utożsamiania dobrobytu wyłącznie z kategoriami pieniężnymi są również utrzymane oficjalne rekomendacje Fitoussiego, Sena i Stiglitzza zawarte w raporcie sporządzonym dla Komisji ds. Pomiaru Wyników Gospodar-

⁴ A. Payne, N. Phillips, *Rozwój*, Wydawnictwo Sic!, Warszawa 2011, s. 49-73.

⁵ B. Ptaszyńska, *Wyrównywanie poziomu rozwoju Polski i Unii Europejskiej*, [w:] S. Pangsy-Kania, G. Szczodrowski (red.), *Gospodarka polska po 20 latach transformacji*, Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa 2009, s. 13-18.

⁶ R. Szarfenberg, *Rozwój społeczny, czyli detronizacja PKB*, Uniwersytet Warszawski, Instytut Polityki Społecznej, 2011.

⁷ N. Acocella, *Zasady polityki gospodarczej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 73-74.

⁸ R.A. Easterlin, *Income and happiness: Towards a unified theory*, „The Economic Journal” 111.473 (2001), s. 465-484.

⁹ R. Inglehart, *Culture shift in advanced industrial society*, Princeton University Press, 1989, s. 30-33.

¹⁰ Metaanalizę badań nad determinantami zadowolenia z życia można znaleźć w: J. Czaplinski, *Ekonomia szczęścia i psychologia bogactwa*, „Nauka” 1/2012, s. 51-88.

czych i Postępu Społecznego, w których autorzy zalecają badaczom poziomu życia uwzględnianie, obok rozmiarów dochodu i konsumpcji, także nierówności społecznych oraz czynników niepieniężnych, jak ilość i sposób spędzania wolnego czasu, zdrowie, dostęp do edukacji, stan środowiska naturalnego, związki międzyludzkie, niepewność, prawo głosu¹¹.

Wraz z nowym spojrzeniem na dobrobyt pojawił się szereg mierników, w których próbuje się uchwycić różne czynniki decydujące o poziomie życia, w tym kategorie niepieniężne¹². Jednym z takich mierników, często wykorzystywanym w badaniach, jest wskaźnik rozwoju społecznego (*Human Development Index* – HDI), który został wykorzystany do analizy w dalszej części artykułu. HDI został opracowany przez Mahbuba ul Haqa w 1990 r. na potrzeby ONZ. W podstawowym wariacie (są również wersje rozszerzone) wskaźnik ten obejmuje średnią oczekiwaną długość życia w momencie narodzin, średnią liczbę lat przeznaczonych na edukację (tych już poświęconych oraz planowanych na jej ukończenie) oraz PNB *per capita*. Składowe są skonstruowane w postaci indeksów z przedziału od 0 do 1, a HDI stanowi ich średnią geometryczną¹³.

W analizie upodabniania się krajów pod względem poziomu dobrobytu w procesie integracji europejskiej wykorzystano opisany powyżej wskaźnik rozwoju społecznego (HDI) i jego komponenty (z okresu 1995-2011) oraz miary nierówności (dla lat 2005-2011). Badanie zostało przeprowadzone w następujących etapach:

- analiza miar dyspersji w poziomach wskaźników dobrobytu społecznego,
- analiza odległości euklidesowych pomiędzy grupami krajów dla składowych HDI.

Celem analizy jest zbadanie, czy i w jakim stopniu nowe kraje członkowskie upodobniają się do „starej” UE pod względem poziomu mierników związanych z dobrobytem społecznym.

2. Analiza upodabniania się krajów Unii Europejskiej pod względem poziomu wskaźnika rozwoju społecznego i miar nierówności

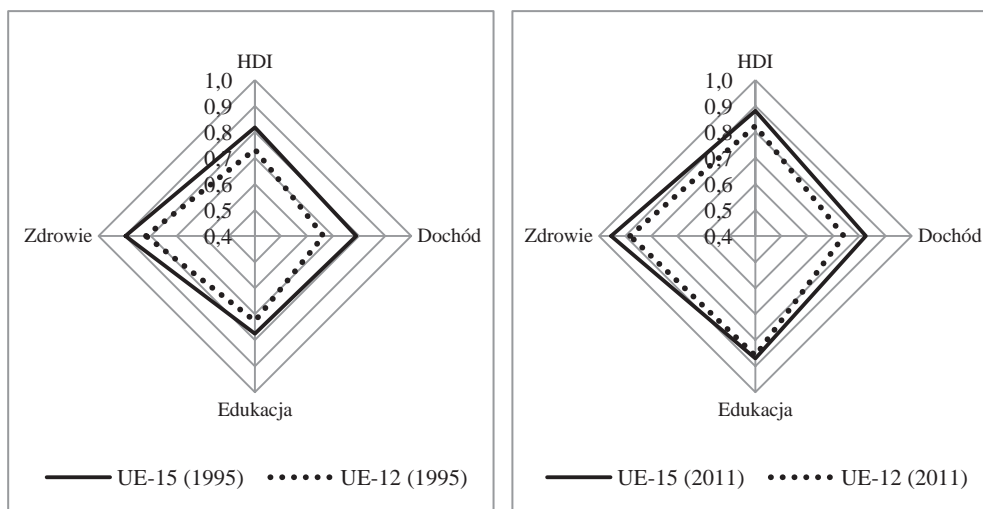
Rysunek 1 przedstawia średni poziom HDI i jego składowych w krajach UE-15 i UE-12 w 1995 i 2011 r., natomiast tabela 1 pozwala prześledzić zmiany powyższych wskaźników oraz miar dyspersji w okresie 1995-2011.

---

¹¹ J.P. Fitoussi, A. Sen, J. Stiglitz, *Report by the commission on the measurement of economic performance and social progress*, The Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress, 2009.

¹² Szczegółowy przegląd miar można znaleźć w: E. Zysnarska, *Pomiar jakości życia*, [w:] M.G. Woźniak (red.), *Wzrost gospodarczy w Polsce w latach 90. Czynniki, bariery, perspektywy*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2002.

¹³ *Human Development Reports*: <http://hdr.undp.org/>.

Rys. 1. Wskaźnik rozwoju społecznego i jego składowe w krajach UE-15 i UE-12 w latach 1995 i 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych *Human Development Reports*.

W badanym okresie można było odnotować wzrost średniego poziomu wskaźników w obu grupach krajów. W krajach UE-15 średni poziom HDI wzrósł o 8%, natomiast w krajach UE-12 o 12%. Kraje o najwyższym HDI to: Holandia, Irlandia, Niemcy i Szwecja (w 2011 r. HDI przekroczyło w tych krajach poziom 0,9). Jedyne kraje, które osiągnęły w 2011 r. wynik poniżej 0,8, to Bułgaria i Rumunia. Polska zajmowała 22 miejsce z wynikiem 0,813. Największą dynamikę zmian wartości HDI odnotowała Estonia (wzrost o 17%) oraz Litwa i Słowenia (w obu krajach wzrost o 16%), najniższą Belgia (wzrost o 4%). W latach 1995-2011 odchylenie standardowe zmniejszyło się w UE-27 o 27%. Współczynnik zmienności spadł z prawie 7% do poziomu 4,6%, natomiast różnica w wartości HDI pomiędzy krajem w najlepszej a krajem w najgorszej sytuacji zmniejszyła się z poziomu 0,193 do 0,139 pkt. Największą dynamikę w zmniejszaniu różnic pomiędzy krajami UE można było zaobserwować w latach 2000-2005, obejmujących okres przedakcesyjnych przygotowań.

Najbardziej widoczne różnice pomiędzy starą i nową UE dotyczą dochodów. W 1995 r. kraje UE-12 odnotowały średnio o 16% niższy poziom indeksu dochodu w porównaniu ze starą UE. W 2011 r. ta różnica spadła do 10%. Wartość odchylenia standardowego obniżyła się w latach 1995-2011 o 30%, a współczynnika zmienności o 35%. Również w przypadku wskaźnika dochodu największa dynamika zmian miała miejsce w latach 2000-2005. Kraje, które odnotowały największy wzrost wskaźnika dochodu, to Łotwa (o 21%), Litwa (o 18%) i Estonia (o 18%).

W przypadku edukacji i długości życia różnice pomiędzy krajami nie były duże, jednak również tutaj nastąpiło zbliżenie poziomu indeksów. Wskaźnik edukacji na początku okresu był w krajach nienależących jeszcze do UE średnio o 6% niższy niż

w krajach UE-15. Po akcesji różnica ta wynosiła już zaledwie 1%. Najniższy wynik w UE osiągała i osiąga Portugalia (wskaźnik edukacji wyniósł 0,658 w 1995 r. i 0,739 w 2011 r.). Najwięcej lat nauce w 1995 r. poświęcano w Belgii (0,865) oraz Szwecji (0,860). W 2011 r. osiem krajów przekroczyło poziom 0,9 (Czechy, Dania, Estonia, Niemcy, Irlandia, Holandia, Słowenia, Szwecja).

Tabela 1. Zmiany i odchylenia poziomu wskaźnika rozwoju społecznego i jego składowych w krajach UE w latach 1995-2011

Indeks	Rok:	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Wskaźnik rozwoju społecznego	UE-27	0,780	0,812	0,839	0,844	0,848	0,851	0,851	0,854	0,855
	UE-15	0,818	0,847	0,868	0,872	0,875	0,877	0,877	0,879	0,881
	UE-12	0,733	0,768	0,803	0,809	0,814	0,819	0,819	0,821	0,824
	R	0,193	0,190	0,150	0,151	0,151	0,144	0,139	0,141	0,139
	S	0,054	0,050	0,043	0,043	0,042	0,040	0,040	0,040	0,039
	V	6,9%	6,2%	5,2%	5,0%	4,9%	4,7%	4,7%	4,7%	4,6%
Indeks dochodu	UE-27	0,733	0,757	0,779	0,784	0,789	0,791	0,782	0,784	0,787
	UE-15	0,789	0,813	0,824	0,827	0,831	0,830	0,821	0,823	0,824
	UE-12	0,663	0,688	0,722	0,730	0,737	0,742	0,733	0,736	0,740
	R	0,284	0,296	0,264	0,243	0,249	0,226	0,214	0,219	0,218
	S	0,077	0,076	0,062	0,059	0,058	0,054	0,054	0,054	0,053
	V	10,4%	10,0%	8,0%	7,5%	7,3%	6,9%	6,9%	6,9%	6,8%
Indeks edukacji	UE-27	0,753	0,805	0,845	0,848	0,852	0,858	0,863	0,866	0,866
	UE-15	0,775	0,818	0,851	0,854	0,858	0,863	0,867	0,870	0,870
	UE-12	0,726	0,788	0,837	0,841	0,846	0,852	0,857	0,860	0,860
	R	0,225	0,246	0,242	0,241	0,238	0,230	0,228	0,224	0,224
	S	0,062	0,063	0,060	0,059	0,058	0,056	0,054	0,054	0,054
	V	8,2%	7,8%	7,1%	7,0%	6,8%	6,5%	6,3%	6,2%	6,2%
Indeks zdrowia	UE-27	0,863	0,882	0,902	0,905	0,909	0,912	0,915	0,918	0,921
	UE-15	0,897	0,915	0,935	0,939	0,942	0,946	0,949	0,951	0,954
	UE-12	0,819	0,840	0,860	0,864	0,867	0,870	0,874	0,877	0,881
	R	0,159	0,149	0,146	0,150	0,154	0,156	0,156	0,155	0,152
	S	0,050	0,048	0,047	0,047	0,047	0,047	0,047	0,047	0,046
	V	5,8%	5,4%	5,2%	5,2%	5,2%	5,2%	5,1%	5,1%	5,0%

R – rozstęp (max-min); S – odchylenie standardowe; V – współczynnik zmienności

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych *Human Development Reports*.

Wskaźnik zdrowia, opierający się na długości życia, wykazywał najmniejszą dynamikę, co jest uzasadnione, biorąc pod uwagę relatywnie krótki (w stosunku do długości życia człowieka) okres badania. W krajach UE-15 średnio żyje się dłużej,

a różnica pomiędzy wskaźnikiem zdrowia pomiędzy UE-15 a UE-12 zmniejszyła się w ciągu 16 lat o 1% (z 9% spadła do 8%). Jednak odchylenia standardowe i współczynniki zmienności również w tym przypadku wskazują na zmniejszanie się różnic pomiędzy krajami UE. Rozstęp pomiędzy wartościami najmniejszymi i największymi kształtował się niestabilnie.

Tabela 2. Zmiany i odchylenia poziomu miar nierówności społecznych w krajach UE w latach 1995-2011

Indeks	Rok:	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Udział kwintylowy dochodu	UE-27	4,69	4,78	4,77	4,72	4,73	4,77	4,80
	UE-15	4,58	4,57	4,57	4,57	4,62	4,66	4,73
	UE-12	4,83	5,04	5,01	4,92	4,86	4,90	4,88
	R	3,7	4,5	4,5	3,9	4,1	3,9	3,3
	S	1,18	1,12	1,21	1,13	1,09	1,12	1,04
	V	25,1%	23,5%	25,4%	23,9%	23,0%	23,6%	21,6%
Współczynnik Giniego	UE-27	29,42	29,85	29,65	29,57	29,46	29,36	–
	UE-15	29,14	28,98	29,19	29,27	29,23	29,01	–
	UE-12	29,78	30,94	30,22	29,95	29,74	29,78	–
	R	14,7	15,5	14,6	14,3	14,7	13,1	–
	S	4,29	4,19	4,26	4,12	3,88	3,75	–
	V	14,6%	14,0%	14,4%	13,9%	13,2%	12,8%	–
Wskaźnik deprivacji materialnej	UE-27	13,59	12,09	10,99	9,51	9,64	10,41	10,72
	UE-15	5,02	4,77	4,65	4,86	4,68	4,92	5,47
	UE-12	24,29	21,23	18,93	15,33	15,84	17,27	17,29
	R	55,9	56,6	56,8	40,5	40,8	45,2	42,4
	S	14,15	13,06	12,34	9,26	9,46	10,22	10,11
	V	104,1%	108,1%	112,2%	97,3%	98,2%	98,2%	94,3%

R – rozstęp (max-min.); S – odchylenie standardowe; V – współczynnik zmienności

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu (dostęp z marca 2013).

Tabela 2 zawiera analogiczną analizę w stosunku do nierówności społecznych. Ponieważ kompleksowe badania nierówności społecznych są relatywnie nową tendencją, pełne dane dla krajów UE-27 są trudno dostępne. Stąd okres uwzględniony w analizie to lata 2005-2011. W badaniu wykorzystano następujące miary nierówności¹⁴:

- udział kwintylowy dochodu (*income quintile share ratio*): stosunek łącznego dochodu (w rozumieniu ekwiwalentu dochodów do dyspozycji) uzyskiwanego przez 20% ludności o najwyższych dochodach (górną kwintyl) do dochodu 20% populacji o najniższych dochodach (dolny kwintyl);
- współczynnik Giniego: miara nierównomierności rozkładu zmiennej losowej (im bliżej wartości 100, tym większe nierówności dochodowe);

¹⁴ Eurostat.

- wskaźnik deprivacji materialnej (*severely materially deprived people*): udział w populacji tych osób, które z powodu braku środków są wykluczone z konsumpcji określonej grupy dóbr. W tej grupie znalazły się osoby, które nie są zdolne do sfinansowania co najmniej 4 z 9 rzeczy: czynszu lub rachunków za media, ogrzewania domu/mieszkania, niespodziewanych wydatków, jedzenia mięsa, ryb lub ekwiwalentnej ilości białka co drugi dzień, tygodniowego urlopu poza domem, samochodu, pralki, kolorowego telewizora i telefonu.

Ponieważ każdy z mierników ma swoją skalę, większe uzasadnienie ma porównywanie współczynników zmienności niż odchylenia standardowego. Najmniejsze zróżnicowanie w UE występuje pod względem współczynnika Giniego. W UE-15 średni współczynnik Giniego jest nieznacznie niższy w porównaniu do UE-12. W UE najwyższe nierówności dochodowe występują na Litwie (36,9 w 2010 r.), Łotwie (36,1), w Hiszpanii (33,9), Portugalii (33,7), Rumunii (33,3) i Bułgarii (33,2). Polska w 2010 r. plasowała się na 11 miejscu z współczynnikiem Giniego na poziomie 31,1. Kraj o najwyższym wskaźniku dochodu, Luksemburg, zajmował miejsce 17. Współczynnik Giniego dla UE-27 wykazywał w latach 2006-2010 nieznaczną tendencję spadkową, podobnie miary dyspersji dotyczące tego miernika.

Największe zróżnicowanie występuje w przypadku wskaźnika deprivacji materialnej. Odchylenia od średniej osiągają przeciętnie wartość około 100%, a wskaźnik w UE-12 jest kilkukrotnie wyższy w porównaniu do UE-15. Jednak do wystąpienia kryzysu można było obserwować spadek udziału osób wykluczonych z konsumpcji dóbr uwzględnianych we wskaźniku. Nawet w czasie kryzysu wskaźnik ten był w UE-12 niższy o 7 punktów procentowych w porównaniu z 2005 r. Największy postęp miał miejsce w Polsce, gdzie odsetek osób wykluczonych spadł z prawie 34% w 2005 r. (24 miejsce w UE, przed Rumunią, Łotwą i Bułgarią) do 13% w 2011 r. (21 pozycja w rankingu).

Zarówno w przypadku wskaźnika deprivacji, jak i kwintylowego udziału miary dyspersji w 2011 r. były niższe niż w 2005 r., jednak w ciągu 6 badanych lat nie zachowywały się stabilnie. Sam średni udział kwintylowy nieznacznie wzrósł, co świadczy o nieco większym rozwarstwieniu pod względem dochodu, jednak dynamika tego wskaźnika była niewielka (wzrost o 2,3% dla całej UE).

3. Analiza upodobniania się krajów UE z wykorzystaniem odległości euklidesowej

W celu dokładniejszego prześledzenia procesu upodabniania się krajów UE obliczono średnie odległości jako zmienne, przyjmując składowe HDI. W analizie posłużono się odległością euklidesową¹⁵:

¹⁵ E. Gatnar, M. Walesiak, *Metody statystycznej analizy wielowymiarowej w badaniach marketingowych*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Wrocław 2004, s. 317.

$$d(x_i, x_k) = d_{ik} = \sqrt{\sum_{j=1}^p (x_{ij} - x_{kj})^2},$$

gdzie: p oznacza liczbę charakterystyk, x_{ij} – wartość j -tej charakterystyki (indeksu) dla kraju i , natomiast x_{kj} – wartość j -tej charakterystyki (indeksu) dla kraju k .

Tabela 3 zawiera średnie odległości dla komponentów HDI w latach 1995-2011:

- pomiędzy wszystkimi krajami UE,
- pomiędzy krajami UE-15,
- pomiędzy krajami UE-12,
- pomiędzy krajami UE-12 a krajami UE-15.

Tabela 3. Średnie odległości pomiędzy poziomami składowych wskaźnika rozwoju społecznego w krajach UE w latach 1995-2011

Średnie odległości w roku:	UE-27	UE-15	UE-12	UE-15 vs UE-12
1995	0,14	0,09	0,10	0,18
2000	0,14	0,09	0,10	0,18
2005	0,12	0,08	0,10	0,16
2011	0,11	0,08	0,09	0,14

Źródło: obliczenia własne.

W tabelach 4 i 5 przedstawiono wyniki dla poszczególnych krajów (w tab. 4 dla krajów starej UE, w tab. 5 dla nowych krajów członkowskich).

Można zauważyć, że kraje upodabniają się zarówno w swojej grupie, jak i pomiędzy grupami, a proces integracji europejskiej temu sprzyja, ponieważ upodabnianie się pod względem poziomu dobrobytu pomiędzy UE-15 i UE-12 zaczęło się uwiadczać w okolicach 2000 r. (tab. 3). Największe różnice w 1995 r. występowały pomiędzy Łotwą a Holandią (0,33), Belgią (0,31), Luksemburgiem (0,31) i Szwecją (0,31) oraz pomiędzy Rumunią a Holandią (0,31). W 2011 r. najbardziej odbiegającym od poziomu UE krajem była Bułgaria (średnie odległości na poziomie 0,16, przy czym największe z Holandią i Irlandią – 0,24).

Spośród nowych krajów członkowskich w największym stopniu dystans do UE-27 zmniejszyła Łotwa (z poziomu 0,20 w 1995 r. do 0,13 w 2011 r.) i Estonia (z 0,17 do 0,12), a także Rumunia, w przypadku której dystans najpierw rósł, natomiast w okresie przedakcesyjnym zaczął spadać (łącznie obniżył się z 0,20 w 2000 r. do 0,15 w 2011 r.). Szczególnym przypadkiem jest Cypr, gdzie dystans w porównaniu z krajami zarówno UE-27, jak i UE-15 w okresie przedakcesyjnym wzrósł i dopiero po wejściu tego kraju do UE można było obserwować rozpoczęcie procesu wyrównywania poziomu HDI. Ciekawym przypadkiem jest również Słowenia, która wprawdzie nie zmniejszyła w istotnym stopniu średniego dystansu do krajów UE-27, jednak na wynik ten złożyły się: jedna z najbardziej dynamicznych

Tabela 4. Średnie odległości pomiędzy poziomami składowych wskaźnika rozwoju społecznego w krajach UE-15 w latach 1995-2011

Rok	AT	BE	DK	FI	FR	DE	EL	IE	IT	LU	NL	PT	ES	SE	UK
Średnie odległości w stosunku do krajów UE-27															
1995	0,11	0,15	0,13	0,12	0,11	0,12	0,12	0,11	0,13	0,17	0,17	0,13	0,11	0,15	0,11
2000	0,11	0,14	0,13	0,10	0,11	0,12	0,12	0,14	0,13	0,17	0,14	0,15	0,11	0,17	0,11
2005	0,11	0,10	0,11	0,10	0,10	0,12	0,09	0,13	0,10	0,18	0,11	0,17	0,10	0,12	0,11
2011	0,10	0,09	0,10	0,09	0,09	0,11	0,08	0,12	0,09	0,16	0,11	0,15	0,09	0,10	0,10
Średnie odległości w stosunku do krajów UE-15															
1995	0,07	0,10	0,08	0,08	0,07	0,07	0,11	0,08	0,10	0,13	0,12	0,14	0,08	0,10	0,07
2000	0,07	0,09	0,08	0,07	0,07	0,08	0,11	0,10	0,09	0,12	0,09	0,14	0,07	0,13	0,07
2005	0,07	0,06	0,08	0,06	0,06	0,08	0,07	0,10	0,07	0,14	0,07	0,17	0,07	0,08	0,07
2011	0,06	0,05	0,07	0,05	0,06	0,07	0,07	0,10	0,07	0,13	0,07	0,15	0,06	0,06	0,08
Średnie odległości w stosunku do krajów UE-12															
1995	0,17	0,22	0,19	0,16	0,17	0,19	0,14	0,15	0,17	0,23	0,24	0,13	0,15	0,22	0,16
2000	0,16	0,20	0,18	0,15	0,16	0,18	0,13	0,19	0,17	0,23	0,21	0,15	0,15	0,23	0,16
2005	0,15	0,15	0,16	0,14	0,15	0,17	0,12	0,18	0,15	0,22	0,17	0,16	0,14	0,17	0,15
2011	0,14	0,13	0,14	0,13	0,13	0,15	0,10	0,16	0,13	0,20	0,16	0,15	0,12	0,15	0,14

Źródło: obliczenia własne.

Tabela 5. Średnie odległości pomiędzy poziomami składowych wskaźnika rozwoju społecznego w krajach UE-12 w latach 1995-2011

Rok	BG	CY	CZ	EE	HU	LV	LT	MT	PL	RO	SK	SI
Średnie odległości w stosunku do krajów UE-27												
1995	0,17	0,11	0,12	0,17	0,14	0,20	0,17	0,11	0,14	0,18	0,13	0,11
2000	0,19	0,12	0,12	0,17	0,13	0,17	0,15	0,11	0,13	0,20	0,12	0,10
2005	0,17	0,14	0,12	0,14	0,12	0,14	0,14	0,10	0,12	0,18	0,11	0,09
2011	0,16	0,10	0,10	0,12	0,11	0,13	0,13	0,11	0,11	0,15	0,10	0,10
Średnie odległości w stosunku do krajów UE-15												
1995	0,23	0,09	0,11	0,22	0,18	0,27	0,23	0,11	0,19	0,24	0,16	0,12
2000	0,25	0,11	0,13	0,21	0,17	0,23	0,21	0,11	0,17	0,27	0,16	0,10
2005	0,22	0,14	0,13	0,17	0,15	0,19	0,18	0,10	0,16	0,23	0,15	0,08
2011	0,21	0,10	0,10	0,15	0,15	0,17	0,17	0,11	0,13	0,20	0,12	0,09
Średnie odległości w stosunku do krajów UE-12												
1995	0,09	0,13	0,12	0,10	0,08	0,11	0,09	0,12	0,08	0,09	0,09	0,10
2000	0,11	0,13	0,11	0,12	0,08	0,09	0,08	0,12	0,08	0,12	0,08	0,10
2005	0,11	0,15	0,12	0,10	0,07	0,08	0,08	0,10	0,08	0,11	0,07	0,10
2011	0,10	0,11	0,09	0,08	0,07	0,08	0,08	0,11	0,08	0,09	0,07	0,12

Źródło: obliczenia własne.

redukcji dystansu z krajami UE-15 oraz wzrost dystansu w porównaniu z krajami UE-12. Znaczące zmniejszenie dystansu do krajów UE-15 wykazywała także Łotwa (zmiana o 35% w porównaniu z 1995 r. i o 24% w porównaniu z 2000 r.), Estonia (zmiana o 34 i 31% w analogicznym okresie) oraz Polska (zmiana o 28 i 19%). Spośród nowych krajów członkowskich największe różnice ze starą UE wciąż wykazują Bułgaria (0,21) i Rumunia (0,20), najmniejsze – Słowenia (0,09), Czechy (0,10) i Cypr (0,10).

4. Podsumowanie

Przeprowadzona analiza potwierdza, że proces integracji europejskiej zaowocował zmniejszeniem różnic w poziomie dobrobytu społecznego w krajach UE. W szczególności można było zaobserwować, że:

- Nastąpił wzrost średniego poziomu HDI zarówno w krajach UE-15, jak i UE-12, przy czym w krajach UE-12 wzrost ten był bardziej dynamiczny, w związku z czym dystans się zmniejszył.
- Największe różnice kraje wykazywały i nadal wykazują w poziomie dochodu, jednak w tym obszarze można było zaobserwować również największą dynamikę zmniejszania różnic; nieco mniejsze tempo wykazywała redukcja dystansu

w obszarze związanym z edukacją, najmniejszą dynamikę wykazywała zmiana indeksów zdrowia.

- W przypadku nierówności kraje najbardziej różnią się pod względem wskaźnika deprivacji materialnej, najmniej przy pomiarze nierówności dochodowych współczynnikiem Giniego (w krajach UE-15 nierówności są mniejsze).
- Zmiany w poziomie wskaźników związanych z nierównościami były niestabilne, chociaż w ostatnim roku uwzględnionym w analizie wykazywały niższy poziom w porównaniu z początkiem okresu.
- Największa dynamika redukcji różnicy w poziomie HDI i jego składowych miała miejsce w okresie przedakcesyjnym, co potwierdza także analiza odległości euklidesowych.
- Kraje wciąż są bardziej podobne w ramach swojej grupy, jednak następuje także upodabnianie pomiędzy grupami.

Ponieważ kraje wykazują różną dynamikę w procesie doganiania, dalszym kierunkiem badań może być skupienie się na przyczynach zróżnicowania tempa upodabniania się pod względem poziomu dobrobytu.

Literatura

- Acocella N., *Zasady polityki gospodarczej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.
- Cohen D., *Prosperity słabości*, Wydawnictwo Sonia Draga, Katowice 2011.
- Czapliński J., *Ekonomia szczęścia i psychologia bogactwa*, „Nauka” 2012, nr 1.
- Easterlin R. A., *Income and happiness: Towards a unified theory*, “The Economic Journal” 2001, no. 111.473.
- Fitoussi J.P., Sen, A., Stiglitz J., *Report by the commission on the measurement of economic performance and social progress*, The Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress, 2009.
- Gatnar E., Walesiak M., *Metody statystycznej analizy wielowymiarowej w badaniach marketingowych*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Wrocław 2004.
- Grabicz M., *Problemy rozwoju i zacofania ekonomicznego. Dlaczego jedne kraje są biedne, podczas gdy inne są bogate?*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012.
- Human Development Reports*: <http://hdr.undp.org/>.
- Inglehart R., *Culture shift in advanced industrial society*, Princeton University Press, 1989.
- Payne A., Phillips N., *Rozwój*, Wydawnictwo Sic!, Warszawa 2011.
- Piasecki R. (red.), *Ekonomia rozwoju*, PWE, Warszawa 2011.
- Ptaszyńska B., *Wyrównywanie poziomu rozwoju Polski i Unii Europejskiej*, [w:] S. Pangsy-Kania, G. Szczodrowski (red.), *Gospodarka polska po 20 latach transformacji*, Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa 2009.
- Szarfenberg R., *Rozwój społeczny, czyli detronizacja PKB*, Uniwersytet Warszawski, Instytut Polityki Społecznej, 2011.
- Zysnarska E., *Pomiar jakości życia*, [w:] M.G. Woźniak (red.), *Wzrost gospodarczy w Polsce w latach 90. Czynniki, bariery, perspektywy*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2002.

CONVERGENCE OF THE COUNTRIES IN TERMS OF SOCIAL WELFARE IN THE PROCESS OF EUROPEAN INTEGRATION

Summary: The research is a part of a wider study on the contemporary conditions of social welfare. The paper focuses on the impact of the European integration on the convergence between the European Union countries in terms of social welfare, measured with Human Development Index and indicators of social inequality. The analysis was conducted in two stages: 1) a comparison of the old and new member countries with the usage of dispersion measures, 2) an analysis of changes in the Euclidean distance between EU countries. The aim of the article is to examine whether and to what extent the new member states conformed to the “old” EU countries in terms of measures of social welfare.

Keywords: social welfare, European integration, catching-up process.